

Mýty ohledně náhradních odměn (nejen) z mobilních telefonů a případné dopady na českou kulturu

V posledních týdnech a měsících se v médiích a na sociálních sítích spustila lavina nepravd a zavádějících informací ohledně „poplatku“ v podobě náhradní odměny autorům a umělcům z kapacity mobilních telefonů. Pirátská strana následně iniciovala změnu zákona, jejímž přijetím by došlo k výraznému snížení odměn pro české autory a umělce ve prospěch bohatých nadnárodních korporací zadržujících své zisky mimo Českou republiku.

Média a Piráti to prezentují tak, že OSA zavádí nový poplatek a údajně se k tomuto kroku rozhodl po odchodu Pirátů z vlády. OSA žádný nový poplatek z mobilních telefonů nezavádí ani k tomu není oprávněn. Tato odměna je definována v českém zákoně i právu EU již desítky let a slouží jako kompenzace autorům a umělcům za možnost svobodně a bez jejich souhlasu kopírovat

jejich tvorbu a nahrávky pro soukromé účely. Nejedná se o žádný trest za pirátství nebo nelegální kopírování.

Část trhu dovozců tzv. chytrých telefonů již dlouhou řadu let tento poplatek hradí (z mobilních operátorů T-Mobile, O2). Vodafone odmítal tento poplatek hradit, proto v roce 2019 došlo k podání žaloby. Až v prosinci loňského roku Nejvyšší soud potvrdil stávající praxi OSA, tedy že se náhradní odměna má platit tzv. chytrých telefonů.

Soud zdůraznil, že je nejen potřeba český zákon vykládat v souladu s právními předpisy EU a rozhodovací praxí Soudního dvora EU, ale je nutné vzít do úvahy i technologický vývoj mobilního telefonu, který je dnes malým kapesním počítačem s funkcí kopírování a ukládání kopií do jeho paměti.

Kdo tento „poplatek“ platí? Jsou to dovozci a výrobci mobilních telefonů. Pokud by návrh Pirátů prošel, došlo by k jeho snížení ze současných 90 Kč na 9 Kč. Poplatek v podobě náhradní odměny je zcela běžnou kompenzací autorům a umělcům nejen v EU, ale jinných částech světa. Pro srovnání, například v Portugalsku se platí 15 eur (v přepočtu 375 Kč), v Maďarsku až 14 eur (v přepočtu 350 Kč). Sazba na západ od našich hranic se běžně pohybuje mezi 6–8 eury (v přepočtu 1 200 Kč), na Slovensku 3–4 eury (v přepočtu 75–100 Kč).

Schválení návrhu nebude újmou pro kolektivní správce, ale bezprecedentně poškodí českou kulturu a autorskou tvorbu ve prospěch bohatých nadnárodních korporací jako Apple, Samsung, Google, Xiaomi, Vodafone a další. Zákazník to v peněženke samozřejmě nepozná. Ceny stejných telefonů se mezi operátory často liší řádově tisíce korun. Aktuálních 90 Kč tak nemá reálné na cenotvorbu vliv. Pro bohaté korporace se jedná o zanedbatelnou částku. Pro českou kulturu a domácí autorskou tvorbu je však tato částka významnou finanční podporou, zejména v době trvalého poklesu prodejů nosičů a stále mizivých příjmů z digitálních platforem (Spotify, YouTube apod.), na kterých dominuje angloamerická produkce.

Obhajitelnost a oprávněnost takového poplatku jsou zjevné. Lidé běžně natáčejí kapely na koncertě nebo taneční zábavy a následně svá videa sdílí na

sociálních sítích a posíláním zpráv přátelům. Každá funkcionality jako patenty, kvalita fotoaparátu nebo kapacita telefonu se různou měrou promítá do výsledné ceny výrobku bez ohledu na to, zda tu či onu funkcionality člověk v praxi využije. Jednou z široké palety funkcionalit chytrého telefonu je možnost nahrávat koncerty, kopírovat autorská díla nebo sdílet hudební či obrazové záznamy. Paušální aplikace náhradních odměn za tuto funkcionality je ve světě běžná a de facto jediná rozumná a legitimní forma.

Piráti s touto iniciativou přicházejí v době, kdy umělá inteligence začíná generovat obsah, který bude vedle finančně silné angloamerické produkce do budoucna konkurovat české autorské tvorbě, zatímco zisky půjdou opět do kapes bohatých nadnárodních korporací, které své příjmy zdaní mimo Českou republiku. Přitom algoritmy umělé inteligence byly drze natrénovány tak, že byl zcela bez vědomí a souhlasu autorů a umělců zcizen veškerý autorský a umělecký obsah, včetně české tvorby, dostupný na internetu do roku 2022, o jakékoliv kompenzaci nemluvě.

Hudba generovaná umělou inteligencí se čím dál častěji objevuje na streamovacích službách jako Spotify a Deezer. Zatímco Deezer prohlásil, že takovou hudbu bude vyřazovat z nabídky doporučených skladeb, Spotify jde přesně opačnou cestou. Hudbu generovanou umělou inteligencí dokonce zájemně nabízí k poslechu jako doporučenou poté, co vám dohraje váš oblíbený playlist. Ptáte se proč? Odpověď je jednoduchá. Jde opět o snahu co nejvíce ušetřit na umělcích a lidské originální tvorbě ve prospěch bohaté korporace.

Dle čínského zvěrokruhu jsme vstoupili do roku Hada, pro který má být charakteristická moudrost, mysterium a transformace. Přeji nám všem, ať nás v roce 2025 provází moudrost a mysterium je synonymem zdravé zvědavosti, kde je pevně ukotvena lidská kreativita. Pouze tak z oné transformace vzejde jako společenství lidí stále upřednostňující člověčenství.

Roman Střejček
předseda představenstva OSA